

1. HEDONISM OCH NATURALISM – EN MYCKET KORT HISTORIK

Metaetisk naturalism är uppfattningen att moraliska och/eller värdeegenskaper är naturliga egenskaper, dvs. egenskaper av det slag som vi studerar inom naturvetenskaperna och som vi får kunskap om via erfarenhet. Denna uppfattning fick en törn i början av 1900-talet till följd av begreppsanalysens definitiva genomslag på den filosofiska scenen, och i synnerhet genom G.E. Moores kritik i boken *Principia Ethica*. Enligt Moore visar begreppsanalys och annan introspektion att moraliska och naturliga begrepp är fundamentalt olika, och därför också att moraliska och naturliga egenskaper är distinkta. Moore formulerar två inflytelserika argument med detta syfte (1) *Det naturalistiska felslutet* – att förväxla vad som är värdefullt, med egenskapen att vara värdefull och (2) *Den öppna frågans argument* – om jag säger att något har den naturliga egenskapen N är det en öppen fråga huruvida det som har N också är värdefullt. Alltså kan N och ”värde” inte vara samma egenskap. Naturalismen ignorerades sedan under de följande 80 åren till stor del på grund av *nonkognitivismens* dominans. Enligt denna uppfattning är moraliska påståendens primära funktion inte att tillskriva egenskaper, utan snarare att uttrycka känslor eller rekommendationer. Naturalismen gjorde en comeback under 80-talets senare del när man menade att begreppsanalys på basis av introspektion inte är det enda sättet att identifiera egenskaper. Snarare än att resonera kring begrepp och deras innehåll började man se på värde teori som analogt med vetenskapliga undersökningar, dvs. som ett projekt med avsikten av avslöja hur värdeegenskaper fungerar och passar in i en värld av naturliga fakta. Helt oavsett vad man anser om Moores kritik av naturalismen, så tvingade den till slut fram större noggrannhet och samtida naturalistiska teorier är både bättre definierade och mer uppfinningsrika tack vare den.

Relaterat till den här utvecklingen, eller åtminstone parallellt med den, råkar *hedonismen* i vanrykte (se t.ex. Crisp 2005). Hedonismen, uppfattningen att njutning är det enda i sig värdefulla, var praktiskt taget standarduppfattningen under det sena 1800-talet, men övergavs av ett antal

skäl, som vi ska återkomma till. *Naturalistisk* hedonism var med andra ord dubbelt utmanad i början av 1900-talet. Både på grund av sin form och sitt innehåll, så att säga. Båda Moores argument riktades dessutom mot hedonismen, inte bara via implikation: hedonismen användes som *exempel* i dessa argument. Den försvarstaktik som t.ex. Jackson (1998) och Sturgeon (2003) använt, att påpeka att Moore bara övervägde orimliga versioner av naturalism, kan med andra ord inte användas av hedonisten. Så hur kan en naturalistisk version av hedonismen rättfärdigas? Det är frågan den här artikeln försöker besvara.

2. HEDONISMENS KRIS

Ett av skälen till att hedonismen övergavs var att man misslyckades med att etablera en metod för att summera njutning och lidande. Eftersom hedonismen är en *monistisk* teori har den fördelen att man enkelt borde kunna räkna ut vilken handling som har de bästa konsekvenserna: addera mängden njutning som produceras, och subtrahera mängden lidande. Men när det så kallade ”introspektionistiska” programmet – idén att man kan mäta sitt välbefinnande genom introspektion – misslyckades, visade det sig svårt att leverera en sådan metod, och fördelen gick förlorad.

Ett andra slag kom i form av Moores angrepp på John Stuart Mill. Mills ”bevis” för att njutning är värdefullt är att njutning är det enda vi begär *för dess egen skull*. Denna tes kallas *psykologisk hedonism*. Moore menade att även om denna form är riktigt, så betyder inte det att *etisk* hedonism är sann. Etiken handlar (bland annat) om vad vi *bör* begära, inte om vad vi *faktiskt* begär. Men Mill erkänner i själva verket att det inte föreligger något strikt bevis här. Vad han säger är att den enda *evidens* som föreligger för vad som är begärligt är existensen av livskraftiga, intrinsikala begär för saken i fråga. Och det är ett betydligt rimligare, om än teoretiskt ”svagare”, argument. (Bl.a. Millgram 2000, har försvarat den här läsningen av Mill.)

Det tredje motargumentet är att andra saker än njutning dyker upp i vår värderande introspektion. Intuitionister som Ross och Moore menade att de saker vi värderar för deras egen skull inte är reducerbara till den njutning de ger. Dvs. även om vi medger att våra begär ger viss evidens för vad som är värdefullt, så har vi informerade, intrinsikala begär som är oförenliga med hedonismen. Hedonisten behöver antingen överge den här psykologiska basen för sin uppfattning, eller hitta en ny.

3. SEMANTISK OCH METAFYSISK NATURALISM

John Stuart Mill påstod att att säga att någonting är värdefullt, och att säga att det är njutbart är, i strikt mening, att säga samma sak. Detta är väl starkt uttryckt, och de flesta hedonister medger att "njutning" och "värde" inte är synonymer. Men dels finns det informativa, och riktiga, analyser av begrepp som inte förefaller uttrycka en synonym. Dels är meningsanalys är inte det enda sättet att etablera att egenskapsidentitet råder. Aposteriori identitetspåståenden (standardexemplet: vatten = H_2O) är inte påståenden om mening. Moore skiljer inte alltid tydligt nog mellan egenskaper och begrepp, och flera naturalister har formulerat sitt försvar i termer av denna brist. Även om "värde" är distinkt från varje naturligt *begrepp*, och värdepåståenden har en distinkt mening, kan värde vara en naturlig *egenskap*. Naturalister i sådan *metafysisk* mening menar helt enkelt att vi inte behöver postulera några värdeegenskaper, eftersom de naturliga egenskaper vi har tillgängligt räcker för allt vi behöver förstå angående värde. Richard Boyd (1988) menar t.ex. att värde är den grupp av naturliga egenskaper som ger upphov till och sedan påverkar vår värdediskurs, men tillägger att denna identitet inte är *analytiskt* sann. Frank Jackson (1998, med Philip Pettit 1995) menar att det i själva verket *finns* analytiskt sanna naturalistiska definitioner som kopplar naturliga egenskaper till värdestermer. Men dessa är mycket komplexa, så det är inte så konstigt om vi inte omedelbart *inser* att de är riktiga. Boyd påpekar att begreppsanalys och metafysik är olika saker, och att naturalisten i första hand ägnar sig åt det senare. Jackson, å andra sidan, menar att vi inte alltid är medvetna om våra begrepps innehåll, och att vår kunskap om dem inte bara består i vad vi kan redogöra för, utan också i vad vi kan utföra med våra dem, hur vi använder dem, vilka slutledningar vi gör osv.

Metafysisk naturalism är således uppfattningen att värde är en naturlig egenskap, och *semantisk naturalism* är uppfattningen att värdestermer går att analysera i naturliga termer.

"Värde" – *arbetsbegreppet*. Det tycks problematiskt att påstå att "värde" betyder någonting särskilt specifikt alls, med tanke på hur mycket teorier skiljer sig åt. Vad vi har att arbeta med är en ungefärlig "folkteori" om värde, vars innehåll fångas av vad Michael Smith (1994) kallar "plattityder", Peter Railton (1989) "truism" och Frank Jackson och Philip Pettit (1995) "commonplaces". Dvs. värdebegreppets innehåll ges av de saker vi tror om värde, vad vi använder ordet till, vilka slutsatser vi drar från värdepåståenden, relationer till andra termer osv. Truismstatus uppnår de trosföreställningar och vanor rörande begreppet som människor (ev. i den relevanta gruppen) är *överens* om och *håller fast vid*. Den egenskap som lyfts fram bör helst ha de egenskaper vi tror att värde har. Annars måste det förklaras varför vi tror på dem. Detta är vad vi behöver

göra om det vi erbjuder ska vara en teori om *värde* överhuvudtaget. När vi så specificerar teorin och ger begreppet ett innehåll måste vi peka ut vilka av dessa ”truismen” som vi betraktar som centrala, och vi måste också visa att ingenting *saknas*, att det inte finns någon rest att förklara som inte redan på ett eller annat sätt förklaras av vår teori.

Naturalismens villkor – den vetenskapliga analogin. Naturalisten behöver alltså utvinna en värderoll ur folkteorin, och sedan argumentera för att (1) naturliga egenskaper kan spela denna roll och (2) denna roll uttömmet värdeets betydelse. De identitetspåståenden som naturalismen innehåller förutsätter en analogi mellan meta-etik och vetenskap. Denna innebär att värdeegenskaper kan upptäckas och bekräftas på samma vis som naturliga egenskaper, nämligen genom deras kausala inverkan. Analogin har ifrågasatts på grund av att den kan tyckas förutsätta vad som ska bevisas, nämligen att värde är en naturlig egenskap. Detta är en rimlig invändning, men analogin inte är avsedd att vara neutral, utan är vald för att illustrera hur värde *kan* hanteras som en naturlig egenskap. Rättfärdigandet av denna förutsättning kan bara göras på grund av vad teorin i slutänden lyckas med.

Naturalism och normativitet. Vad innebär det att säga att värde är en naturlig egenskap? Det är inte bara att säga att alla goda ting är naturliga ting, eller ens att deras värde beror enbart på deras naturliga egenskaper – detta är någonting som också non-naturalister kan gå med på. Att vara värdefull förstås vanligen som att vara *normativt signifikant* (se t.ex. McNaughton och Piers-Rawling 2003), dvs. något som ger *skäl* för handlingar eller attityder. Och *självklart* är naturliga egenskaper normativt signifikanta, *självklart* regleras våra värderingar och beteenden av erfarenheter och kontakter med den naturliga världen. Det skulle också kunna vara så att någon naturlig egenskap är den *enda* normativt signifikanta egenskapen. Men det betyder fortfarande inte att egenskapen i fråga är egenskapen ”normativt signifikant”. Det vore att begå det naturalistiska felslutet. Naturalister gör klokt i att ifrågasätta det här argumentet: varför behöver vi ytterligare en egenskap här?

Låt säga att normativitet handlar om *vad vi bör göra*. Normativitet kan begreppsligt kopplas till värde: det tycks begreppsligt sant att det värde någonting har utgör ett *skäl* (för handling, eller attityd) och vilka skäl vi har är relevant för vad vi bör göra. Men det enda som krävs är att värdeegenskapen måste *fungera* som skäl, och skäl utgörs, förmodligen undantagslöst, av naturliga fakta. Normativitet är med andra ord inte ett problem för en naturalistisk teori om värde.

4. HEDONISTISK NATURALISM OCH PSYKOLOGINS RELEVANS

I den här artikeln presenteras argument för hedonistisk naturalism. Denna teori är semantisk bara i den mening att begreppet ”värde” tillåter oss att behandla det som ett naturligt begrepp. En stor del av resonemanget är baserat på psykologiska fakta. Medan det är ett faktum att njutning inte är det enda slutgiltiga objektet för våra begär, är njutning ändå, i en *annan* kapacitet, kopplat till våra värderingar och vår motivation. Den fokusering på pro-attityders *objekt* som dominerar klassiska teorier om värde, även klassisk hedonism, ger förmodligen en felaktig bild av hur motivation fungerar. Den roll som njutning spelar är inte begränsad till dess förekomst som ett återkommande objekt för pro-attityder, utan som en grundläggande förutsättning för att sådana attityder ska uppstå och underhållas överhuvudtaget.

Hedoniska upplevelser är intentionala, och vi har en tendens att tillskriva egenskaper till intentionala *objekt* snarare än subjektiva tillstånd. Hedonisten kan påpeka att vi attribuerar detta värde på ett förutsebart sätt, och att förklaringen hänvisar till hedoniska processer. Man kan säga att vi systematiskt *felattributerar* värde. Precis hur denna process går till är inte alltid klart för subjektet och det är dessutom ett forskningsfält där många frågor fortfarande är obesvarade. Det är välkänt att vi människor är duktiga på att hitta på förklaringar utifrån den bristfälliga information vi har, och vi utvecklar alla möjliga sorters teorier för att rättfärdiga de uppfattningar vi redan har. Men om vi har en teori som kan förklara felattribution kan vi punktera uppfattningen att våra intuitioner fungerar som slutpunkter i normativt, och i filosofiskt, rättfärdigande. Vi kan i stället fokusera på de ursprungliga värdefenomenen: värderande upplevelser och värderande processer och deras mekanismer.

Medan psykologisk hedonism i sin klassiska formulering är felaktig, så är det likväl på grund av sin plats i vår psykologi som njutningens plats inom etiken och meta-etiken rättfärdigas. Oavsett vad man tror om värdeegenskapers kausala krafter så är värde uppenbarligen något som kan förekomma i våra överväganden, och åtminstone *representationen* av värde kan motivera oss till handling. Njutning spelar en sådan kausal roll. För det andra finns en sådan sak som ”välbefinnande” ett begrepp som tycks samtidigt värdeladdat och naturligt, och detta avser åtminstone delvis hedoniska upplevelser. *Om* värde är en naturlig egenskap så tycks psykologiska egenskaper som har med vårt välbefinnande att göra vara de bästa kandidaterna. Det är de som har en tät nog relation till motivation och normativitet.

Hedoniska processer och värdets roll. Räcker detta för att identifiera njutning med värde? Enligt en naturalistisk teori, som nämndes ovan, *räknas* något som värde om det uppfyller en viss beskrivning och dessutom spe-

lar en central roll i hur vi kommer att tro på denna beskrivning. Detta på precis samma sätt som något *räknas* som vatten om det reglerar vårt användande av begreppet och passar "vatten"-rollen så som denna är definierad av folkteorin om vatten (se t.ex. Jackson 1998). Vissa identifikationer räknas även om vissa uppfattningar måste överges. Vatten, t.ex. visade sig inte vara ett grundämne. Det finns naturligtvis en gräns för hur mycket av vår vardagliga förståelse som kan överges innan vi kan sägas ha bytt ämne. Hedonisten som tillämpar denna strategi måste i synnerhet ifrågasätta icke-hedoniska *substantiella* plattityder – dvs. de intuitioner vi har om vad som är värdefullt. Michael Smith tillskriver dessa *exemplarstatus*, och menar att de spelar en central roll för hur vi lär oss värdebegrepp. Hedonisten behöver i själva verket inte förneka att icke-hedoniska entiteter spelar en nyckelroll för hur vi lär oss värdebegrepp, utan bara hävda att inläringen inte är baserad på deras intrinsikala egenskaper, utan på deras hedoniska inverkan.

Det har föreslagits att värderollen själv kan skrivas om i egenskapsform och identifieras med värde. Dvs. värde är inte det som *spelar* värderollen, utan värderollen själv. Detta förslag har konsekvensen att i ett scenario där någonting *annat* spelar den här rollen, så följer värdet med rollen, inte med den egenskap som råkar spela den i *vårt* scenario. Detta är både till fördel och till nackdel. Fördel eftersom vi kan säga att värdet alltid motiverar, att det alltid ger skäl för handling och alltid tenderar att uppskattas, osv. Nackdel i ett scenario där någonting högst kontraintuitivt, t.ex. oförtjänt svår smärta, spelar värderollen. Boyd (2003) påpekar att den egenskap som spelar "vatten"-rollen i själva verket inte är H₂O, utan en väldig utspädd kolsyra. Men H₂O är den vetenskapligt sett mer basala egenskapen, som dessutom tar plats i de enklaste förklaringarna av hur vatten betar sig. På samma sätt, kan vi hävda, förekommer hedoniska egenskaper i förklaringar av varför våra värdebegrepp betar sig som de gör. Detta ger njutning en fördel som den basala naturliga egenskap som "spåras" av dessa begrepp.

Den naturalistiska ansatsen föreslår att vi inte bara kan finna ut vilken egenskap som värde *är* genom att följa dessa indikationer, vi kan också *upptäcka* saker om värde, på ett sätt som vi inte skulle kunna om värde-teori enbart handlade om att göra begreppet explicit. Folkteorin om en domän är aldrig helt felfri, men den är heller aldrig helt felaktig. Den är ett provisorium som stegvis bör ersättas via en mer noggrann undersökning av de entiteter, processer och relationer som avslöjas. Med den här metoden finner vi stöd för att "värde" spårar njutning och att, därför, njutning och värde kan sägas vara samma sak.

Värdets dubbla funktion. En teori om värde bör kunna förklara de drag som vi anser att värde, och värdeomdömen, har. Det kanske största

problemet för det projektet är att värde har både en *deskriptiv* och en *preskriptiv* sida. Värdeomdömen tycks tillskriva egenskaper ("x är värdefullt"), men de verkar också essentiellt fungera som en slags rekommendationer. Det är emellertid inte svårt att se hur ett deskriptivt påstående skulle kunna få en preskriptiv funktion och vice versa, givet att det finns en stark koppling mellan de saker vi anser värdefulla och deras tendens att engagera vår motivation. Vi kan lära oss ungefär vad som föreligger när en person faller ett värdeomdöme, vilket gör att vi kan använda hans/hennes värdeomdömen som rent deskriptiv information. Om värdeomdömen har denna dubbla funktion, behöver vi fatta ett teoretiskt beslut huruvida vi tar den preskriptiva eller den deskriptiva sidan som primär, och sedan försöka redogöra för den överblivande delen. Detta är den utmaning en naturalistisk version av hedonismen har att möta.

5. PETER RAILTON OCH DET REVISIONISTISKA PROJEKTET

Peter Railton menar att hoppet att identifiera en naturlig värdeegenskap är beroende av att vi tolererar viss revidering av värdebegreppet. I *Naturalism and Prescriptivity* (1989) utvecklar han en sådan revisionistisk teori, och använder hedonismen som testpilot. De flesta värdepåståenden, påpekar Railton, är av typen "X är värdefullt" och dessa är syntetiska, inte analytiska. Syntetiska påståenden handlar typiskt om naturliga egenskaper om vilka vi har erfarenhetskunskap. Men hur passar värdeegenskaper in i en värld av naturliga fakta, och hur får vi kunskap om dem? Railton är ute efter en epistemiskt respektabel förklaring av värdediskursen. Han medger att värdeomdömen har en dubbelnatur och anger att hans projekt behandlar deras deskriptiva sida som essentiell och att den preskriptiva funktionen är någonting som uppstår från deras substantiella innehåll. Railton menar att hedonistiska naturalister kan göra detta, och att den enda andra naturalism som har en tillräckligt stark koppling till motivation är en som hänvisar till *begär*. Njutning (positiva emotioner) och begär är de naturliga företeelser som förefaller naturligt "värderande".

Den naturalistiska approachen är förklarande och experimentell vilket ger oss visst teoretiskt handlingsutrymme, och gör det möjligt att bemöta argument baserade på begreppslig grund. Naturalism som metod är baserad på erfarenhet och hävdar inte att de identiteter den lanserar är analytiska eller obestridbara. De kan *bli* begreppsligt sanna, efter att tid förflutit och konsensus nåtts, men detta har ännu inte inträffat inom värdeteorin. En naturalistisk teori kan underminera vissa av våra föreställningar och är således inte fullständigt fixerad av användarnas intentioner. Men om värdebegreppet revideras måste vi samtidigt visa att det rör sig om en tolererbar form av revidering.

Vi har en situation inom meta-etiken där inget alternativ är övertygande eller komplett nog för att gälla som en ren begreppsanalys. Man kan till och med hävda att i ett sådant tillstånd av teoretisk oenighet har begreppsanalysen inga förutsättningar att ge resultat. Metaetikens nuvarande tillstånd *kräver* en förklarande, experimentell approach. Då värdenaturalister tror att värde är en naturlig egenskap som spelar en kausal roll, kan de förklara vår tillgång till värdeegenskaper. Detta befäster teorin ontologiskt och epistemiskt. Men "värde" har också en distinkt roll inom praktiskt övervägande och handlande, och vi måste visa att egenskapen vi reducerar värde till utför den rollen. För att uppnå en *bekräftande*, i kontrast till en *eliminering*, reduktion av värde, behöver vi identifiera värde med en egenskap som låter oss redogöra för de korrelationer och truismen som associeras med "värde" och samtidigt kan utgöra en bas för termens normativa funktion.

Fem steg till en hedonistisk revidering av värdebegreppet. Railton lägger upp en femstegsplan för en hedonistisk teori om värde. Först: En rimlig reduktion. Teorins innehåll är att *lyckoupplevelser* ("happiness") ligger bakom vårt tal om värde. Men varför inte reducera värde till den större klassen av våra faktiska intrinsikala och bestående mål? Problemet är att dessa inte uppvisar någon enhet, och en hedonistisk teori kan förklara hur de uppstår. Begär som får oss att agera på så sätt att vi upplever lycka, förstärks. De flesta av dessa begär har andra *objekt* än lycka, men det är alltså inte i den riktningen vi bör titta om vi ska hitta en reduktionsduglig bas för värdebegreppet.

Steg 2 gäller egenskapens *förklarande roll*. För att etablera en egenskaps verkliga existens, bör den förekomma i någon relevant kausal *förklaring*. Om våra mål förklaras av betingningsprocesser så spelar lyckoupplevelser en roll i förklaringen av vårt värderande och vårt beteende.

Steg 3: normativ roll. Kan lyckoupplevelser spela en normativ roll? Det finns en psykologisk koppling sådan att vi dras mot det som är associerat med lyckoupplevelser. Kopplingen är stark, men inte av logisk eller begreppslig natur.

Steg 4: tolererbar revisionism. Vi måste direkt eller indirekt fånga de flesta centrala intuitionerna inom området, och förminska betydelsen av de övriga. Hedonisten måste *bortförklara* en mängd intuitiva omdömen. Detta gör vi genom att visa att de icke-hedoniska mål vi har beror på den roll de spelar i produktionen av lyckoupplevelser.

Steg 5: bekräftelse efter kritisk reflektion. Vidmakthålls värdebegreppets deskriptiva och preskriptiva funktioner? Reduktionistiska teorier, menar Railton, kan *avslöja* värdeediskursens natur och bakgrund så att vi ändrar vår uppfattning om vad den handlar om. De kan få oss att ifrågasätta de värden och fenomen som diskursen tycks referera till, och att överväga att

i stället låta de egenskaper som diskursen *spårar* (dvs. lyckouppelevelser) reglera våra normativa beslut. Hedonismen är baserad på grundläggande psykologiska fakta om attraktion och aversion: det är den kopplingen som föreligger mellan teorins deskriptiva innehåll och den rekommenderande kraft som följer på genuint medhåll om ett värdeomdöme.

Railtons slutsats är att den revisionistiska hedonistens strategi kan inhysa både de deskriptiva och preskriptiva sidorna av värdediskursen.

6. LEONARD KATZ EMPIRISKT INFORMERADE HEDONISM

I en utmärkt men bristfälligt uppmärksam avhandling från 1986, *Hedonism as the Metaphysics of Mind and Value*, utvecklade Leonard Katz ett ambitiöst naturalistiskt projekt. Han påpekar att våra värdebegrepp är vaga, och kräver ett vetenskapligt angreppssätt. Han använder *materia* som sin analogi: vi förstår vad materia är via en noggrann empirisk och teoretisk vetenskaplig undersökning, och vi är redo att överge vissa förutfattade meningar när vi stöter på goda vetenskapliga argument. Modern partikelfysik kan förefalla obegriplig, men trots att vår ”folkuppfattning” om materia har få beröringspunkter med vetenskapliga teorier om ämnet hävdar vi inte att materia inte existerar. Materia kan vara mycket annorlunda från vad vi trodde; vi närmar oss vetenskapliga problem med viss ödmjukhet. Av praktiska snarare än teoretiska skäl, menar Katz, tycks vi mer konservativa när det gäller moraliska frågor. Möjligen har vi praktiska skäl för detta när det gäller moralen, men det borde inte göra oss mer konservativa när vi sysslar med *metaetik*.

Värde och attityder. Det sägs ofta att värdet i en människas liv inte ligger i vad hon finner i världen, utan i hennes attityd till det som sker. Detta behöver inte förstås som relativism. Attityden är *själv* någonting enhetligt och kan fungera som bas för ett objektivt värde. De saker vi typiskt betraktar som värdefulla hör inte samman på grund av någon intrinsikal egenskap de delar, utan på grund av deras relation till oss och våra attityder. Detta är inget nytt: *responsberoende* är ett omfattande och fascinerande kapitel av värdeteorin. Vissa har argumenterat för att värde tillhör objektet för våra responser, men att de inte skulle ha haft detta värde om inte responsen förelåg. Andra att det måste finnas en *normativ* relation mellan objektet och responsen sådant att objektet på något sätt *rättfärdigar* responsen. Ytterligare andra hävdar att responsen *registrerar* en egenskap som tillhör objektet, och att responsen är som ”perception av värde”. Katz föreslår att inte nog med att värdets enhet förklaras av responsen: värde *tillfaller* responsen. Värde är responsberoende i den starka mening att värde är en egenskap hos responsen, inte hos objektet som det responderas mot.

Detta betyder att värde, emedan det är relativt i den mening att vilket objekt som föredras beror på kontingenta egenskaper hos agenten, inte självt är agentrelativt. Värde är *subjektivt* i den meningen att det är en egenskap hos ett subjektivt tillstånd, men värde är en *objektiv* egenskap hos sådana tillstånd (se t.ex. Mendola 1990). Man kan ifrågasätta huruvida responsberoende förtjänar "truismstatus", men det förefaller finnas visst intuitivt stöd för uppfattningen att värde, åtminstone värde *för* någon, beror på den personens latent eller manifesta responser. Hedonismen är högst lämpad att driva detta påstående – och påpeka att njutning är den relevanta responsen.

Hedonistisk naturalism, menar Katz, bör integrera det tänkande vi gör om njutning när vi sysslar med etik med all annan teori om njutning inom psykologi och metafysik. Vad är njutning, och vad är dess plats i den mänskliga naturen? Vilken roll spelar den i handlande, värderande och i motivation mer generellt? Påståendet att psykologin är *irrelevant* för etiken, eftersom etiken handlar om vad vi *bör* göra, och psykologin om vad som *är fallet*, måste bemötas så: *metaetiken* handlar inte om vad vi bör göra, utan om vad som är fallet, så här kan psykologin vara relevant.

Den centrala poängen för både etik och psykologi är att hur "bra någon känner sig" är en fråga om den personens hedoniska tillstånd. Åtminstone i denna minimala mening tillhör värde njutning, inte som en extra egenskap, utan som del av dess naturliga konstitution. Det faktum att vi därigenom har tillgång till ett universellt värde i *minimal* mening gör det rimligt att påbörja en fundamental teori om värde här. Njutningens värde, menar Katz, ges av medvetandets omedelbara, oreflekterade omdöme. Men vi tycks behöva en teori för att återföra vår uppmärksamhet till detta eftersom vi delvis förlorar fokus genom socialisering, kultivering och genom vår tendens att projicera värde. Vi behöver återföra vårt tänkande om värde till de omedelbara upplevelser och spontana gillanden och ageranden med vilka vårt värderande började.

Hur kan en hedonist besvara anklagelsen att hon begår det naturalistiska felslutet? Moore menade att varje naturalistisk redogörelse för värde måste misslyckas, helt enkelt därför att den behandlar en egenskap som är distinkt från värde som identisk med värde. Men om vi *inte* gör det stöter vi på det andra hornet i dilemmat för analys, dvs. vi tvingas använda det begrepp vi försöker analysera. Hedonisten, menar Katz, bör erbjuda någonting annat än en sådan analys. Hon bör erbjuda en *förklaring* och ge en förklarande explikation av vad vårt värderande ytterst sett kan sägas handla om. En teori om värde behöver inte vara en analys av vår *uppfattning* om värde. Den bör snarare förstås i analogi med vetenskapliga undersökningar generellt: ett försök att upptäcka vad bland faktiska saker som bäst svarar mot våra föreställningar. Dessa generella och vaga föreställningar är

på sätt och vis epistemiskt primära: det är dem som en rimlig teori ytterst behöver svara mot. Men det hindrar inte *upptäckter*, som t.ex. att det som svarar mot den generella uppfattningen i själva verket är en enda egenskap. Det är just den slutsats vi borde dra om njutning ensamt motsvarar de krav som vår föreställning om värde ställer.

Den naturalistiska hedonisten hävdar att den enhet som föreligger, och som förklarar varför vi har ett koherent och gemensamt värdebegrepp överhuvudtaget, existerar på upplevelsenivå. Detta värde både föregår och är oberoende av våra partikulära preferenser och föreställningar om värde. "Värdehedonism" skriver Katz "är uppfattningen att njutning och smärta *på detta sätt* är de mänskliga värdena; att de tillsammans uttömmar vad som är slutgiltigt bra och dåligt i våra individuella mänskliga liv, och i den mänskliga existensen på det hela" (s. 127, min övers.).

Katz försöker övertala oss genom att påvisa att hårda biologiska fakta angående njutning så väl stämmer överens med de begrepp vi hanterar inom etiken. Hedonismen, mer än någon annan metaetisk uppfattning, är baserad på och finner stöd i den mekanism genom vilken värde engagerar vår motivation och visar därigenom hur värde kan påverka varelser som oss.

7. AVSLUTANDE ANMÄRKNINGAR OM HEDONISMENS ANSPRÅK

Richard Joyce (2006) anmärkte nyligen att det finns någonting nästan sorgligt över teoretiker som för fram en egenskap och försöker övertyga oss om att den är "tillräckligt nära" för att passa med vårt värdebegrepp. Dessa förslag tas nästan aldrig på allvar av någon som inte redan är övertygad av positionen i fråga. Låt säga att njutning fungerar precis så som vi säger, att det i någon mening "styr" vår värderande diskurs och praktik och att hedoniska processer kan användas för att förutse och redovisa för alla eller de flesta värdeattributioner som görs. Vi kanske till och med accepterar att det inte finns något annat förslag som kan hålla samman dessa fenomen. Än sen? Varför acceptera hedonismen på dessa grunder? Implikerar det inte snarare att det inte finns något värde? Varför inte bli nonkognitivist eller misstagsteoretiker i stället? Dessa invändningar borde inte störa en naturalistisk hedonist som argumenterar så som föreslagits här. Teorin är öppet revisionistiskt, och därför öppen för den här sortens ifrågasättande. Man kan till och med medge att givet en *strikt* uppfattning om värde, så finns det ingenting sådant (så tänkte t.ex. Lewis 1989). Eller, givet att det föreligger en preskriptiv eller expressiv funktion, att nonkognitivistiska teorier ligger närmare sanningen. Det enda den naturalistiska hedonisten kan göra till svar är att presentera skälen för identitetspåståendet och sedan säga att huruvida detta *räknas* eller inte i själva verket är en mindre vik-

tig fråga. Håller kritikerna med om vad teorin lyckas med i övrigt, spelar det ingen roll om de i slutändan vägrar erkänna etiketten ”värde”. Att på grund av dessa fakta om njutning och dess relation till värderande diskurs och praktik identifiera njutning och (positivt) värde är inte tänkt som något *ytterligare* steg i argumentet. Teorin är en *realistisk* teori om värde, vilket innebär att värdepåståenden kan vara sanna eller falska, samtidigt som den (än så länge ofullständigt) redogör för varför värdepåståenden fungerar som de gör. Den svarar således mot ett stort antal centrala element av det vi önskar och kan förvänta oss av en teori om värde och är, åtminstone i den utsträckningen, tillfredställande.

LITTERATUR

- Boyd, Richard. 1988. ”How to be a Moral Realist.” I *Essays on Moral Realism*, red. G. Sayre-McCord, s. 188–227. Ithaca: Cornell University Press.
- Boyd, Richard. 2003. ”Finite Beings, Finite Goods: The Semantics, Metaphysics and Ethics of Naturalist Consequentialism, Part 1”. *Philosophy and Phenomenological Research* 66, nr 3, s. 505–54.
- Crisp, Roger. 2006. *Reasons & the Good*. Oxford: Clarendon Press.
- Jackson, Frank. 1998. *From Metaphysics to Ethics: A Defence of Conceptual Analysis*. New York: Oxford University Press.
- Jackson, Frank och Philip Pettit. 1995. ”Moral Functionalism and Moral Motivation”. *The Philosophical Quarterly* 45, nr 178, s. 20–40.
- Joyce, Richard. 2006. ”Meta-ethics and the Empirical Sciences”. *Philosophical Explorations* 9, s. 133–47.
- Katz, Leonard D. 1986. *Hedonism as Metaphysics of Mind and Value*. UMI Dissertation Services.
- Lewis, David. 1989. ”Dispositional theories of value”. *Proceeding of the Aristotelian Society*, suppl. vol. 63, s. 113–37.
- McNaughton, David och Piers Rawling. 2003. ”Naturalism and Normativity”. *Proceedings of the Aristotelian Society*, suppl. vol. 77, nr 1, s. 23–45.
- Mendola, Joseph. 1990. ”Objective Value and Subjective States”. *Philosophy and Phenomenological Research* 50, nr 4, s. 695–714.
- Mill, John Stuart. 1993. *Utilitarianism, on Liberty, Considerations on Representative Government*. The Everyman Library.
- Millgram, Elijah. 2000. ”Mill’s Proof of the Principle of Utility”. *Ethics* 110, nr 2, s. 282–310.
- Moore, G.E. 1993. *Principia Ethica*. Rev. upplaga, red. Thomas Baldwin. Cambridge: Cambridge University Press.
- Railton, Peter. 1989. ”Naturalism and prescriptivity”. *Social Philosophy and Policy* 95, s. 151–74.
- Smith, Michael. 1994. *The Moral Problem*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Sturgeon, Nicholas L. 2003. ”Moore on Ethical Naturalism”. *Ethics* 113, s. 528–56.